

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА В СОТ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ

Розвиток економіки України супроводжується поглибленням її інтеграції у глобальний економічний простір, у т.ч. в світову продовольчу систему. Членство України в СОТ, яка є однією з провідних організацій у сфері міжнародної торгівлі та інвестиційного розвитку, можна розглядати як необхідну передумову лібералізації режиму торгівлі між Україною і ЄС, створення зони вільної торгівлі та забезпечення поступової інтеграції України до Євросоюзу.

У науковій сфері вже досить довгий час тривають дискусії з приводу можливих переваг, розробки та впровадження дієвих заходів щодо нейтралізації ризиків від членства в цій організації. В цьому напрямі працюють багато науковців, зокрема П. Саблук, В. Амбросов, В. Онегіна, С. Кваша, Т. Осташко та ряд інших.

У зв'язку з цим, актуальними є питання, пов'язані з визначенням позитивних перспектив для розвитку аграрного сектора країни, можливих негативних наслідків та заходів їх нейтралізації.

Важливою складовою переговорного процесу в рамках вступу України до СОТ виступало сільське господарство. Країни, що приєднуються до СОТ, відповідно до Угоди СОТ про сільське господарство беруть на себе певні зобов'язання щодо: державної підтримки сільського господарства; доступу до ринку сільськогосподарських і продовольчих товарів; механізму оподаткування виробництва; експортної конкуренції в сільськогосподарській і продовольчій торгівлі; здійснення санітарних і фітосанітарних заходів тощо.

Участь України у світовій продовольчій системі відкриває як нові перспективи, так і загострює деякі питання. На початковому етапі роботи у СОТ не всі галузі швидко будуть адаптуватися до нових умов економічної діяльності. Аграрний сектор економіки країни не відчує у перші роки значних переваг, і навіть навпаки – у короткостроковій перспективі дещо втратить. Для реалізації переваг та нейтралізації можливих ризиків від членства країни у СОТ виникає об'єктивна необхідність державної підтримки аграрного сектору на сучасному етапі його розвитку.

Україна залишає за собою право та можливості підтримувати сільське господарство внутрішніми заходами.

Як і всі країни – члени СОТ, Україна не має обмежень на так звані «зелені» програми внутрішньої підтримки сільського господарства, за умови, що ці програми відповідають умовам, визначеним в Угоді СОТ про сільське господарство.

Група заходів так званої «зеленої скриньки» охоплює заходи державної підтримки, які не спричиняють або спричиняють мінімальне викривлення торгівлі чи виробництва. Ці заходи фінансуються з державного бюджету і не надають підтримку для ціни виробника. Державні витрати в межах «зеленої скриньки» можуть здійснюватись у наступних напрямках [1-3]:

- сприяння структурній перебудові сільськогосподарського виробництва;
- удосконалення землекористування;
- ветеринарні і фітосанітарні заходи, контроль безпеки продуктів харчування;
- сприяння збуту сільгосппродукції, включаючи збирання, обробку;
- послуги з інспектування, інформаційно-консультаційне обслуговування, маркетингові та рекламні послуги;
- програми забезпечення продовольчої безпеки, закупівля за поточними ринковими цінами та утримання стратегічних продовольчих запасів;

- вдосконалення інфраструктури (будівництво шляхів, електромереж, меліоративних споруд) за виключенням операційних витрат на її утримання;
- програми страхування і гарантування безпеки доходів,
- програми охорони навколишнього природного середовища;
- програми боротьби зі шкідниками та захворюваннями;
- виплати на відшкодування збитків від стихійного лиха;
- державні дослідницькі програми;
- підготовка і підвищення кваліфікації кадрів;
- надання допомоги виробникам неблагополучних регіонів;
- програми регіонального розвитку та інші.

Україна має право фінансувати заходи «зеленої скриньки» у будь-якому необхідному обсязі в залежності від можливостей бюджету.

Заходи «жовтої скриньки» викривляють торгівлю і виробництво. В Угоді СОТ про сільське господарство відсутній чіткий перелік заходів підтримки, що включаються до «жовтої скриньки». Державні витрати в межах «жовтої скриньки» можуть здійснюватись у наступних напрямках [2, 3]:

- дотації на продукцію тваринництва, рослинництва, на племінне тваринництво, на елітне насінництво, на комбікорми;
- компенсація частини витрат на мінеральні добрива і засоби захисту рослин;
- часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва;
- компенсація частини витрат на енергоресурси;
- цінова підтримка: компенсація різниці між закупівельною і ринковою ціною на сільгосппродукцію;
- надання виробнику товарів та послуг за цінами, нижчими за ринкові;
- закупівля у виробника товарів (послуг) за цінами, що перевищують ринкові;
- фінансова підтримка через механізм здешевлення кредитів;
- компенсація відсотків за кредитами, списання боргів;
- здешевлення вартості страхових премій;
- фінансова підтримка фермерських господарств;
- фінансова підтримка агропромислових підприємств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах;
- пільги на транспортування сільгосппродукції та інші.

Завдяки своїй позиції на переговорах, Україна не має зобов'язань перед СОТ по скороченню внутрішньої підтримки, що надається через «жовті» програми. Є лише зобов'язання не перевищувати домовлений річний сукупний вимір підтримки (СВП). Сукупний вимір підтримки (СВП) - щорічна сума всіх видів державної підтримки, на які поширюються зобов'язання зі скорочення. Щорічний СВП, який акумулює в собі окремі «жовті» програми підтримки, не повинен перевищувати для України 3 млрд. 43 млн. грн. (602 млн дол. США). При цьому, можливості надання підтримки не обмежуються цим показником. Додатково Україна може кожен рік витратити на «жовті» програми до 5% від річної вартості виробництва валової продукції сільського господарства та до 5% від річної вартості по кожному окремому продукту [4]. Однак Україна у подальшому повинна поступово скорочувати бюджетне фінансування заходів «жовтої скриньки» і поступово змістити акценти бюджетної підтримки сільського господарства у бік підтримки заходів «зеленої скриньки».

Слід відзначити, що Україна втратила частину позицій через зволікання зі вступом до СОТ. Правила цієї організації не завжди сприятливі для нових членів, особливо для країн, які не подолали кризи і депресії своїх продовольчих секторів. Країни, що приєдналися до ГАТТ/СОТ на початку перехідного періоду, мали суттєвіші переваги щодо дозволених обсягів підтримки внутрішнього агропродовольчого ринку і відповідно

базовий період для розрахунку підтримки внутрішнього ринку для них було встановлено у роки, коли економіка ще була неринковою, рівень захисту внутрішнього ринку високим і переважали нетарифні методи захисту. Дозволений рівень підтримки внутрішнього ринку для цих країн виявився досить високим. Згодом, у результаті виконання вимог СОТ у країнах із перехідною економікою відбувалася поступова зміна структури внутрішньої підтримки галузі у бік зростання частки заходів «зеленої скриньки» [2].

Низький для України домовлений рівень державної підтримки сільського господарства зумовлений тим, що за базовий період для розрахунку державної підтримки сільського господарства було взято 2004–2006 роки, хоча Україна пропонувала за базовий рівень розрахунків узяти 1994–1996 роки. Це дозволяло б зберегти сукупний вимір державної підтримки у розмірі мільярд триста шістьдесят мільйонів доларів [5].

Затверджений рівень СВП України складає, 165 дол. США на одного зайнятого у сільському господарстві, 16,4 дол. США на 1 га сільськогосподарських угідь. Для порівняння, у Польщі при вступі до СОТ максимальний рівень СВП був визначений у 923 дол. США на одного зайнятого, 226 дол. на 1 га, у Чехії – 1443 дол. та 168 дол. відповідно [6]. Отже, Україною були прийняті зобов'язання щодо скорочення державної підтримки сільського господарства до рівня нижчого порівняно з багатьма країнами, та, що особливо важливо, порівняно з конкурентами на світовому ринку.

Загалом, членство України у СОТ принесе нашому аграрному сектору набагато більше плюсів, ніж мінусів.

До довгострокових переваг, які отримає аграрний сектор країни, слід віднести більшу відкритість ринків країн-членів СОТ. Так, економісти прогнозують зростання і стабілізацію світових цін майже на всі сільськогосподарські товари в результаті виконання вимог СОТ щодо поступового зменшення захисту внутрішніх ринків і зниження рівня експортних субсидій. Ці тенденції будуть вигідними для країн-експортерів із обмеженими фінансовими можливостями субсидування експорту, до яких належить і Україна. Таким чином, можна припустити, що завдяки більшій відкритості ринків країн-членів СОТ для експортерів української сільгосппродукції в перспективі відкриються нові можливості на світових ринках. Щоправда, й український ринок сільгосппродукції стане більш відкритим перед імпортом. Але ті країни, в яких експорт сільськогосподарської продукції переважає над імпортом, будуть у більш вигіршній ситуації від упровадження правил СОТ [2].

Виробники сільськогосподарських товарів в нових умовах господарювання повинні зрозуміти, що отримати надійні позиції на внутрішньому ринку зможе лише той, хто орієнтований і на зовнішні ринки. Тобто виживе той, хто зуміє забезпечити світові стандарти якості своєї продукції та налагодити її стабільний збут за рубежом. Орієнтація виключно на вітчизняного споживача стане заставою нестійкого становища, і навіть поразки у конкурентній боротьбі, тому великим товаровиробникам треба вчитися мислити категоріями глобального ринку. Звісно нові умови господарювання поставлять підвищені вимоги до якості менеджменту сільгосппідприємств, і, особливо, до вміння персоналу працювати з інформацією.

Членство у СОТ зробить українських виробників більш вільними і рівноправними, оскільки в галузі значно погіршаться умови для корупції та збільшаться для конкуренції.

Такі умови підштовхнуть до проведення мікрореформ: змусять місцевих виробників господарювати більш раціонально, застосовувати найсучасніші технології та всіляко інтенсифікувати виробництво. А недбайливі господарства збанкрутують і перейдуть у володіння більш ефективних власників. Особливо яскраво ці тенденції виявляться в тих сферах сільського господарства, де досі переважає дрібнотоварне виробництво, використання ручної праці та відсталих технологій (виробництво овочів і фруктів, молока, м'яса і, насамперед, яловичини).

Відкриття нашого ринку для товарів і послуг з усього світу насамперед принесе вигоду споживачеві. Найочевидніша вигода вільної торгівлі для споживача – це зниження

вартості товарів, робіт та послуг, що надаються. У результаті зниження торговельних бар'єрів дешевшатимуть готові імпортовані товари і послуги, а також вітчизняна продукція, у виробництві якої використовуються імпортні комплектуючі. Ширший вибір товарів і послуг – також безсумнівна перевага вільної торгівлі. Зовнішня конкуренція стимулюватиме вітчизняне виробництво, підвищення якості вітчизняної продукції. Йдеться про розширення асортименту продукції, появу більш якісних товарів і неминуче зниження цін на продовольчі товари через загострення конкуренції.

Впровадження угод СОТ пов'язане не тільки із прийняттям змін до законодавства. Найбільш вартісними є впровадження Угод стосовно санітарних і фітосанітарних заходів і технічних стандартів, що потребує суттєвих витрат на відповідне устаткування, законодавче впровадження відповідних норм, навчання персоналу. Періодичні фітосанітарні скандали суттєво ускладнюють роботу українських експортерів сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках.

З іншого боку, Угода щодо застосування санітарних і фітосанітарних норм СОТ створює найбільшу кількість прецедентів для міжнародних суперечок. Ідеться про заходи, що самі по собі не можуть вважатися неправомірними, однак у разі їх упередженого застосування вони можуть виявитися нетарифними бар'єрами в зовнішній торгівлі і зумовити невинуватену дискримінацію. У цій ситуації українські експортери сільгосппродукції отримують інструмент проти упередженого застосування санітарних і фітосанітарних норм. Члени СОТ визнають санітарні і фітосанітарні норми інших членів як еквівалентні (навіть якщо вони відрізняються від власних) у тому разі, якщо експортер демонструє імпортеріві, що його заходи досягають належного рівня санітарного або фітосанітарного захисту. На запит будь-якого члена СОТ повинні проводитися консультації з метою досягнення двосторонніх і багатосторонніх угод з визнання еквівалентності конкретних санітарних і фітосанітарних норм [2].

Крім того, членство України у СОТ надає українським виробникам можливість захисту своїх інтересів відповідно до процедури розгляду торговельних суперечок, яка є потужним механізмом захисту прав малих країн-учасників міжнародної торгівлі.

Аграрний сектор є одним з найвагоміших секторів народного господарства України, а різкий спад інвестиційної діяльності в сільському господарстві останніми роками привів до послаблення матеріально-виробничої бази суб'єктів господарювання, зменшення його прибутковості і рентабельності, слабкого розвитку інфраструктури аграрного ринку. Пошук шляхів виходу з кризової ситуації, що склалася в аграрному секторі України, неможливий без залучення інвестицій.

Від членства у СОТ безпосередньо залежить можливість суттєвого збільшення залучення іноземних інвестицій в економіку України, забезпечення технологічного оновлення та переозброєння національного виробництва, збільшення експортного потенціалу. Саме завдяки вступу до СОТ та активізації процесу інтеграції до ЄС колишні європейські соціалістичні країни, наприклад, отримали значний приплив іноземних інвестицій для розвитку національної економіки.

Як свідчить міжнародний досвід, значний обсяг прямих іноземних інвестицій отримують не лише досвідчені країни-члени СОТ. Уже сам по собі вступ держави до Організації звичайно супроводжується збільшенням іноземних інвестицій. Так, у Болгарії протягом наступного після вступу до СОТ року іноземні інвестиції зросли майже в 4 рази, а у Словенії - майже у 2 рази. Прямі іноземні інвестиції в Естонії також збільшились після вступу країни до СОТ із 282 млн. дол. США у 1999 році до 594 млн. дол. США у 2001 році, тобто - на 110% [7].

Для України майже дворічне членство у СОТ поки що не супроводжується стабільним збільшенням іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції в Україну із 29542,7 млн. дол. США на початок 2008 році зросли до 35616,4 млн. дол. США на початок 2009 року, і до 40026,8 млн. дол. США - на початок 2010 року, тобто зростання відбулося

відповідно на 20,6% та 12,4% [8]. Як бачимо, у 2009 р. спостерігається зменшення обсягу залучених інвестицій порівняно з попереднім періодом.

Станом на 01.07.09 починаючи з 1992 року, в агропромисловий комплекс України було залучено 2628,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (6,9 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку). З них вкладено 1792,1 млн. дол. США (4,7%) у 769 підприємств харчової та переробної промисловості та 836,3 млн. дол. США (2,2%) у 668 сільськогосподарських підприємств [9].

За оцінками фахівців Міністерства аграрної економіки України, загальна потреба в інвестиціях у сільське господарство та інші галузі АПК перевищує суму, еквівалентну 35 млрд. дол. США, у тому числі: на оновлення машинно-тракторного парку - 4 млрд., у цукрову галузь - близько 12 млрд., на переоснащення борошномельної галузі - 2,1 млрд. дол. Інвестування в обсязі понад 1 млрд. дол. США потребують м'ясо- та молокопереробні підприємства, масложирова галузь [10]. На жаль, ні у сільськогосподарських, ні у переробних підприємств АПК таких коштів нині немає.

Тому, у продовольчому підкомплексі України нині функціонує велика кількість інвестиційно малопривабливих, технологічно застарілих, головним чином, фондо- і енергоємних виробничих потужностей, які не завжди здатні виготовляти високоякісні продукти харчування відповідно до вимог міжнародних стандартів. Знос основних засобів перевищує їх оновлення.

Тенденції кризи аграрного інвестиційного процесу зумовлені головним чином факторами, що формуються за межами агропромислового комплексу: зменшення обсягів державних централізованих капітальних вкладень; скорочення власних інвестицій товаровиробників; знецінення інвестиційних ресурсів, внаслідок інфляційних процесів; різке погіршення умов отримання кредитів; скорочення зовнішніх інвестицій у сільське господарство.

В умовах нестачі внутрішніх ресурсів для поліпшення інвестиційного клімату в Україні прямі іноземні інвестиції виступають дієвим інструментом оновлення технічного забезпечення існуючого аграрного виробництва, служать ефективним стимулом економічного зростання, важелем підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку і плацдармом для інтеграції України у світове господарство.

Слід відзначити, що до сьогодні не відбулося якісних змін і у зовнішньоторговельному обігу продукції АПК. Як і у випадку із залученням інвестицій, у 2008 р. спостерігалися позитивні зрушення. Протягом 2008 року було експортовано продукції агропромислового комплексу на суму 11,3 млрд. дол. США, що на 66 % більше, ніж у 2007 році, а імпортовано – на 6,8 млрд. дол. США, що на 55% більше показника минулого року. Зовнішньоторговельне сальдо було позитивне і становило 4,5 млрд. дол. США. У 2008 році порівняно з 2007 роком зовнішньоторговельний обіг з країнами СНД збільшився на 36%, з країнами ЄС – на 72%, з США – на 85%, з країнами Африки – на 61% [11].

Однак у 2009 р., помітне погіршення ситуації. За 11 місяців 2009 року експортовано сільськогосподарської продукції на суму 8732,7 млн. дол. США, що на 15 % менше відповідного періоду 2008 року. Імпортовано сільськогосподарської продукції на суму 4569,9 млн. дол. США (менше на 26 %). Зовнішньоторговельне сальдо було позитивне і склало 4162,7 млн. дол. США [12].

Отже, значне підвищення обсягів українського продовольчого експорту у 2008 р. порівняно з попереднім періодом, поки не можна вважати прямим наслідком участі вітчизняної економіки в СОТ, оскільки його позитивна динаміка спостерігалася і до вступу України до цієї організації.

Водночас, не слід забувати, що участь України у світовій продовольчій системі відкриває не тільки нові можливості, а й супроводжуватиметься рядом негативних моментів, таких як: загострення конкуренції на внутрішньому ринку, необхідність

впровадження нових норм безпеки та якості продукції, що потребує додаткових суттєвих витрат з боку держави та виробників, підвищення імпорту та ін.

Запровадження правил СОТ у сфері стандартизації та сертифікації потребує суттєвих витрат для розроблення та впровадження нових інститутів і механізмів здійснення таких процедур. Значна частина витрат, пов'язаних із переходом до нових стандартів, припаде на вітчизняних виробників.

У цій ситуації вітчизняним товаровиробникам необхідно реально оцінити свій виробничий і науково-технічний потенціал та оволодіти сучасними конкурентними перевагами, тому що через деякий період відбудеться загострення конкуренції на внутрішньому ринку. Вітчизняні виробники, в окремих випадках, можуть просто виявитися неготовими до зростання конкуренції через низьку ефективність підприємств, недосконалу якість продукції, а також невідповідність українських стандартів і процедур сертифікації продукції світовим стандартам та процедурам. А скорочення виробництва невмовимо зумовить скорочення робочих місць. Виникне необхідність працевлаштування вивільнених працівників, реструктуризації виробництва та пошуку необхідних для цього інвестиційних ресурсів.

Внаслідок цінової конкуренції, вимог міжнародних стандартів слід очікувати скорочення традиційних ринків збуту для українського експорту.

Зменшення тарифів ввізного мита може призвести до тиску імпорту на ті галузі АПК, котрі не мають переваг щодо рівня собівартості, а також на ті, що отримували значну державну підтримку. Як наслідок, можливе звуження внутрішнього ринку збуту для цих товаровиробників. Відкриття внутрішніх ринків для іноземних продовольчих товарів може зробити неконкурентоспроможними продукцію вітчизняного виробництва, і, як наслідок, закриття або суттєве зменшення прибутків частини сільгоспдприємств.

Найменш конкурентоспроможними на внутрішньому ринку у найближчі роки стануть виробники молока, м'яса, овочів та ін. В Україні переважна частина цієї продукції виробляється в господарствах населення. Саме вони можуть стати найбільш вразливою групою серед сільськогосподарських товаровиробників, оскільки їх продукція не може повністю відповідати показникам якості і стандартам, що висуваються СОТ. З 1 січня 2015 року вступить в силу заборона на продаж домашньої м'ясо-молочної продукції. Введення її зараз, коли забійно-санітарні пункти присутні лише в деяких селах, призведе б до зростання собівартості продукції, внаслідок транспортних витрат, витрат на послуги забійно-санітарних пунктів, до скорочення виробництва і витіснення вітчизняної м'ясо-молочної продукції імпортною.

Ситуація що склалась в агропромисловому комплексі країни може бути покращена завдяки ефективному використанню механізмів державної підтримки, дозволених у рамках СОТ.

Загалом, аграрний сектор економіки країни може отримати переваги чи компенсації у короткостроковій та довгостроковій перспективі у таких напрямках:

1. Поступова реструктуризація та реформування сільського господарства і окремих його секторів дасть можливість уникнути різкої зміни умов ведення господарської діяльності для сільгоспвиробників і крок за кроком наближати галузь до світових стандартів.
2. Ринкова конкуренція сприятиме зростанню загальної ефективності економіки, розширенню асортименту, підвищенню якості продукції, зниженню її ціни;
3. Впровадження системи раціонального використання земель сільськогосподарського призначення призведе до підвищення їх ефективності.
4. Спрямування у сільське господарство коштів, які надходять в бюджет з тих галузей вітчизняної промисловості (наприклад, металургійної та хімічної промисловості), які суттєво збільшать свої прибутки завдяки членству України у СОТ, дасть можливість компенсувати втрати сільськогосподарської галузі.
5. Полегшення доступу до міжнародних ринків та відкриття нових ринків для вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції сприятиме зростанню експорту.

6. Поліпшення доступу до сучасної сільськогосподарської техніки та обладнання сприятиме росту продуктивності та конкурентоспроможності українських товарів.
7. Зменшення ризиків внаслідок встановлення більш стабільного режиму торгівлі, зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів практично на всі найважливіші товарні ринки розвинених країн світу. І як результат - збільшення валютних надходжень від експорту вітчизняної продукції АПК.
8. Застосування механізмів справедливого вирішення торговельних спорів дасть можливість захисту інтересів українських товаровиробників.
9. Можливість держави підтримувати сільське господарство внутрішніми заходами у дозволених в рамках СОТ обсягах, сприятиме його підтримці, особливо на початковому етапі роботи у СОТ.
10. Покращення інвестиційного клімату внаслідок запровадження стабільних, прозорих та передбачуваних правил призведе до зростання обсягу та покращення структури інвестицій в Україну. Очікуване збільшення інвестицій у сільськогосподарські підприємства сприятиме їх модернізації.

Таким чином, інтеграція у світову продовольчу систему потрібна, щоб мати можливість користуватися перевагами багатосторонньої торговельної системи в цілому. Членство у СОТ не повинно ослабити наш аграрний сектор, а навпаки у довгостроковій перспективі створить умови для динамічного його розвитку на фоні сприятливої кон'юнктури світового ринку продовольства.

Література

1. Амбросов В.Я., Онегіна В.М. Забезпечення державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України в СОТ // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 15-24.
2. Осташко Т. Вступ у СОТ: Переваги і ризики для сільськогосподарських виробників і сільської місцевості // http://icp.org.ua/aspekt/economy/sg/vstup_u_sot_perevagi_40.html.
3. Лобунець В.І. Державна підтримка аграрного сектора економіки України в умовах членства в СОТ // http://btsau.net.ua/files/list/edition/ed_hkbinmmgr.pdf.
4. Довідка щодо сільського господарства України в умовах СОТ // http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=139215&cat_id=38231.
5. Новіков П. Переваги для України від вступу до Світової організації торгівлі. Погляд оптимістів // http://www.deputat.org.ua/pp_analit_327.htm.
6. Логоша Р.В., Саблук В.П. Державна підтримка сільського господарства в умовах членства України в СОТ // http://www.btsau.kiev.ua/files/list/edition/ed_ldedeekuae.pdf.
7. Романов О. Світова організація торгівлі. Ціна вступу для України // <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1956>.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Стан інвестування АПК за період січень-червень 2009 року // <http://www.minagro.gov.ua/page/?n=8932>.
10. Резнік Н.П. Передумови інвестиційно-інноваційного розвитку аграрної сфери // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5 (84). – С.115-119.
11. Агропромисловий комплекс у 2008 році // <http://www.minagro.gov.ua/page/?8009>.
12. Підсумки роботи агропромислового комплексу у 2009 році // <http://www.minagro.gov.ua/page/?9456>.

Резюме

В статье рассмотрены вопросы вхождения аграрного сектора экономики Украины в мировую продовольственную систему. Определены основные преимущества для аграрного сектора страны в краткосрочной и долгосрочной перспективе, выявлены возможные негативные последствия и пути их нейтрализации.

Рецензент доктор економ. наук, професор С. Г. Диордица